

ПОКАЗНИКИ ВІДТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Глобалізація ринкових засад господарювання потребує активізації оновлення виробничого потенціалу вітчизняних підприємств і, відповідно, розробки ефективного механізму управління основним капіталом. Адже тільки управління, базоване на раціональному формуванні й ефективному використанні та відтворенні основного капіталу, дозволить підвищити конкурентоспроможність продукції, рентабельність діяльності та відновити виробничі потужності господарюючих суб'єктів.

Протягом останніх років в Україні було досягнуто певної стабілізації системи господарювання зі збереженням її ринкової орієнтації. Цьому сприяли позитивна макроекономічна динаміка, активізація виробничої діяльності підприємств, яка відбулася внаслідок модернізації основного капіталу за рахунок власних джерел фінансових ресурсів та внутрішнього економічного потенціалу. Однак, рецесійні процеси, які сформувалися в українській економіці під впливом кумулятивного ефекту світової фінансової кризи, зумовлюють негативні тенденції у діяльності вітчизняних підприємств. Тому забезпечити сталий економічний розвиток країни на перспективу можна винятково за умови здійснення ефективного управління основним капіталом, що уможливить максимальну відповідність технічного рівня виробництва вимогам ринку. Побудова такого механізму управління основним капіталом виступає ключовою детермінантою інтенсифікації темпів його відтворення, а також дієвим інструментом вирішення актуальних проблем економічного розвитку держави на сучасному етапі.

У ринкових умовах господарювання забезпечення ефективного управління основним капіталом можливе за умови інтенсифікації його відтворення і поліпшення використання. Адже ці процеси дають змогу постійно підтримувати належний технічний рівень кожного підприємства, і, таким чином, нарощувати обсяги виробництва продукції та збільшувати прибутки.

Ефективне використання основного капіталу безпосередньо впливає на ефективність його відтворення, а, відповідно, і управління. Так, зростання ефективності використання виробничого потенціалу дозволяє скоротити потребу в ньому за рахунок механізму підвищення коефіцієнтів його використання у часі й за потужністю, що, в свою чергу, дає можливість знизити обсяги його фінансового забезпечення і підвищити у результаті цієї економії темпи розвитку підприємства.

У економічній літературі тривають дискусії щодо головного критерію, показників та методів визначення економічної ефективності основного капіталу. Переважна більшість вчених-економістів надає перевагу системі вартісних і натуральних показників, які всебічно характеризують рівень економічного ефекту. Інші науковці пропонують використовувати один основний показник та ряд допоміжних показників економічного ефекту.

На нашу думку, лише комплексна система показників ефективності використання та відтворення основного капіталу може об'єктивно і всебічно характеризувати результативність управління основним капіталом.

До показників ефективності використання основного капіталу належать показники капіталовіддачі, капіталоемності, капіталоозброєності, норми прибутку від функціонування основного капіталу. Показники капіталовіддачі та капіталоемності характеризують важливі вартісні співвідношення між засобами праці й обсягами виготовленої продукції. Показник ефективності використання основного капіталу, що характеризує рівень капіталовіддачі, в загальному вигляді являє собою відношення двох величин: обсягу основного капіталу й ефекту, що одержує підприємство в результаті його функціонування.

Капіталоемність дає можливість визначити вартість основного капіталу на одну гривню виробленої продукції та характеризує забезпеченість підприємства основним капіталом. За сприятливих умов цей показник повинен мати тенденцію до скорочення, адже із ростом капіталоемності буде знижуватись обсяг валової продукції, тобто ефективність виробництва.

Значний вплив на капіталоемність продукції мають капіталоозброєність та продуктивність праці. Оскільки продуктивність праці виражається як відношення валової продукції, а капіталоозброєність – обсягу основного капіталу до кількості працюючих, то капіталоемність продукції можна визначити як відношення капіталоозброєності праці до її продуктивності.

Отже, продуктивність праці вища тоді, коли вища її капіталоозброєність і нижча капіталоемність продукції, тобто остання прямо пропорційна капіталоозброєності праці і обернено пропорційна її продуктивності. Цей висновок дуже важливий, адже якщо капіталоозброєність праці буде зростати, випереджаючи продуктивність праці, то як наслідок зросте капіталоемність продукції, що призведе до зниження ефективності виробництва.

У свою чергу, процес відтворення основного капіталу характеризують коефіцієнти динаміки, вибуття та оновлення, які дають уявлення про тип відтворення.

На основі вищезазначеного, уніфікуємо вищезазначену систему показників, що характеризують ефективність основного капіталу, в табл. 1.

**Розрахунок показників ефективного використання та відтворення
основного капіталу підприємств**

№ з/п	Показники	Характеристика показника	Норматив
1.	Капіталовіддача	Вартість валової продукції у порівняльних цінах ----- Середньорічна вартість основного капіталу	Збільшення
2.	Капіталоємність	Середньорічна вартість основного капіталу ----- Вартість валової продукції	Зменшення
3.	Капіталоозброєність	Середньорічна вартість основного капіталу ----- Середньооблікова чисельність працівників	Збільшення
4.	Норма прибутку	Прибуток від операційної діяльності ----- Середньорічна вартість основного капіталу	Збільшення
5.	Коефіцієнт динаміки	Вартість основного капіталу на кінець року ----- Вартість основного капіталу на початок року	Збільшення
6.	Коефіцієнт оновлення	Вартість введеного основного капіталу ----- Середньорічна вартість основного капіталу	Збільшення
7.	Коефіцієнт вибуття	Вартість вибулого основного капіталу ----- Середньорічна вартість основного капіталу	Збільшення

Переконані, що аналіз показників, які визначають ефективність відтворення та використання основного капіталу, дає змогу виокремити ряд чинників, що знижують або ж, навпаки, нарощують результативність діяльності підприємств реального сектора економіки. До таких чинників можуть належати низький рівень доходів населення, недосконала законодавча база, економічна нестабільність, якість управління на підприємствах в частині управління капіталом, формування основного капіталу та джерел його фінансування, відтворення виробничого потенціалу в умовах обмежених фінансових ресурсів.

Література

1. Абгарян К. А. Эффективность воспроизводства основных производственных фондов / К. А. Абгарян. – Ереван: Изд-во ун-та. – 1983. – 158 с.

2. Алексеенко М. Б. Воспроизводство основных фондов промышленности, эффективность их исследования / М. Б. Алексеенко, П. С. Балицкая, Л. Г. Торбенко. – Л.: Вища школа. – 1978. – 171 с.

3. Алексеенко Л. М. Економічний тлумачний словник / Л. М. Алексеенко, М. Б. Олексієнко. – Тернопіль: «Астон». – 2003. – 220 с.

4. Антология экономической классики: в 2 т. / Предисловие и сост. И. А. Столярова, при участии З. А. Басыровой. – М.: МП Эконом: Ключ. – 1993. – Т. 1.: В. Петти, А. Смит, Д. Рикардо. – 475 с.

5. Ареф'єв О. В. Стратегія інвестування підприємств / О. В. Ареф'єв, І. А. Тульпа // Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Карамзіна. – 2014. – № 502. – С. 37–41.

6. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? / И. Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика. – 1998. – 384 с.

7. Безуглий А. Основні фонди та наслідки державної амортизаційної політики / А. Безуглий // Економіка України. – 2013. – № 3. – С. 5–12.

8. Богатко Н. Справедливая стоимость основных средств: методы ее определения / Н. Богатко // Все о бухгалтерском учете. – 2015. – № 67. – С. 5–9.

Комінко В. М., ст. гр. ФСГм-12
Луцишин О. О., к.е.н., доцент

УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Питання управління акціонерним капіталом є особливо актуальним для вітчизняних підприємств. У зв'язку зі складною політичною та економічною ситуацією в Україні підприємства не можуть повною мірою реалізовувати переваги акціонерної форми власності. Від ефективності управління акціонерним капіталом залежить безпосередньо фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність та довгострокові перспективи.

Однією з найсерйозніших проблем, з якою стикаються підприємства, є правильне формування і управління капіталом. Капітал, як правило, виступає в ролі головного вимірювача ринкової вартості підприємства.

Для успішного функціонування підприємству необхідно правильно управляти наявним в його розпорядженні власним капіталом. Власний капітал включає в себе різні за своїм економічним змістом, принципами формування і використання джерела фінансових ресурсів: статутний, резервний, додатковий капітал і нерозподілений прибуток. Склад джерел формування власного капіталу може бути змінений в залежності від форми власності.

Статутний капітал для більшості підприємств є стартовим джерелом фінансових ресурсів і представляє суму коштів засновників, необхідну для забезпечення статутної діяльності. Величина статутного капіталу фіксується в установчих документах під час реєстрації підприємства, причому її зміни в